Ч. 23. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 8. червня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА
Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

Сповнім наш обовязок!

Нарід, що хоче жити й розвиватися як культурна нація, а не бути вічним наймитом у других, дивиться не тільки вперед, але й взад. Працюючи для майбутности, для кращого завтра, він живе не тільки теперішністю, але й своєю минувшиною. Такий вже звичай у культурних народів, що пляни на будуче укладають на досвідів у минулому. Не сміє марно пропасти для живих те, що створили мертві. Не можуть піти в непамять діла предків, якщо потомки не хотять легковажити їхнього досвіду і пробувати всего на ново.

А що вже казати про тих, що жертвували своє життя для кращої долі свого народу, що лягли головами в боротьбі за його волю? Культурний нарід таких своїх синів ніколи не забуває. Імена таких борців записується не тільки в історії, але й в серцях всего народу, а їхню память святкується врочисто. Де спочивають їхні кости, сиплються вічні могили, яких земля не сміє ніколи зрівнати, будуються величаві памятники, які вінчаються квітами. Поминаються імена не тільки відомі, але й не відомі, і чим свідоміший нарід, тим більше опіки, дбалости і засобів виявляє для них.

Щож діється у нас, серед безталанного українського народу, що потерпів недавно такі величезні жертви крови за право свобідного життя? Як шануємо ми память тих, що поклали своє життя на вівтарі народної волі? Чи гідно святкуємо память наших дорогих батьків, мужів, братів, рідних і нерідних, відомих і невідомих, що в боротьбі за кращу долю всего народу відійшли у вічність?

Вдаримося в груди і скажім собі правду, що не так воно у нас, як повинно бути. Спихати вину за наші занедбання в цій ділянці тільки на зовнішні перешкоди годі. Багато залежить від нас самих. На щастя в останніх роках видко і тут зворот до кращого. Чимраз більше приймається у нас звичай, не тільки по містах, але й по селах, віддавати на Зелені Свята поклін борцям за волю України. Окреме „Товариство охорони воєнних могил" причинилось до того, що українське громадянство в цілому краю заопікувалось могилами наших стрільців, в багатьох місцевостях поставило гарні памятники, а на Зелені Свята йде до них торжественними процесіями. Знак, що й в цій ділянці орґанізація справи приносить успіхи. Що правда, не всюди такі походи кінчаються спокійно, денеде вони стрічаються з зовнішними перешкодами, але свідоме українське громадянство не дається відстрашити від сповнення свого патріотичного обовязку.

З приводу цьогорічних Зелених Свят побажатиб тільки одно: щоб святкування памяти народніх борців стало у нас справді новим всенароднім звичаєм, який наказує нам наша найновійша історія. Не тут і там, але всюди. В жадному селі і місті, де живе українське населення, Зелені Свята не сміють проминути без відсвяткування памяти народніх борців. Де тільки є їхні могили, мусять бути упорядковані і мусять мати хрест, або інший памятник, хочби як ворожа рука старалась його знищити. Ніяка сила не може нам того законно заборонити. Розуміється, що почин і допомога в цьому ділі повинна вийти перш усього від патріотичного пароха або якоїсь свідомійшої одиниці на місці.

Не забувати нам про ще одну річ. Побіч тих, що лягли головами, з визвольної війни лишилось у нас багато інвалідів, що також заслугують на опіку від українського громадянства. Інваліди Української Армії не дістають від польської держави нічого і здані на дуже скромну ренту від Українського Товариства Допомоги Інвалідам, що розпоряджає дуже малими фондами. Обовязком українського громадянства поспішити з нагоди Зелених Свят з грошовими датками для цього товариства. Кожний громадянин і кожна громадянка повинна тепер жертвувати щось для українських інвалідів та облегчити долю тим, що вийшли каліками з боротьби за волю народу. За всіх борців тепер памятаймо, за мертвих і живих, бо тільки цим способом дамо доказ, що свідомий народній дух живе і жити буде, поки українського народу під сонцем.

Отже сповнім свій обовязок!

Доля селян у їх власних руках.

Ми є свідками, як притиснене тяжкими життєвими умовами обєднується польське селянство. Міг би дехто подумати, що це лиш в Польщі біда довела до цього селян. Ні! Після світової війни селянство в цілому світі стає на новий життєвий шлях. Бо не лише наш селянин, але і селянин кожного іншого народу був лише на те, щоби других годувати. Про повні права для нього на рівні з іншими клясами людей він сам мало думав і ніхто інший цим не турбувався. Ріжниця між становищем селян ріжних народів була лише в тому самому, в чому була ріжниця між ріжними народами. Отже був який нарід культурніщий і багатший, то й селяне там жили краще. Але й там порівнати було життя селян з іншими, то те порівнання виходило на некористь селян.

Становище селян в чужих краях починає змінятися, і то на краще для них, з двох причин: 1) війна виказала першорядну вагу селянської праці і її продуктів для держави і тому самі держави стараються тепер поліпшити умови хліборобства в інтересі держави і 2) селянство пізнало також свою вартість і значіння, а разом з тим і своє покривдження в державі та причини того покривдження і само домагається свого права. Дійшло до того, що між селянськими орґанізаціями ріжних народів повстала думка створити по зразку червоного робітничого інтернаціоналу — зелений селянський інтернаціонал. Вже те саме вказує на великий зріст селянських орґанізацій у ріжних краях, в яких гуртується селянство для боротьби за свої права.

І справді лише в орґанізації селянства є запорука поліпшення його життєвих умов. Бо коли всі інші кляси людей переважають добробутом селянство, коли використовують і тяжку працю селянства, то лише тому, що переважають селянство своєю орґанізованістю. Дарма, що селян є більше, як всіх інших. Селянство слабе, бо неорґанізоване як слід.

Злидні нашого селянства мають також свою головну причину в його неорґанізованости. Більше того — наше селянство само себе взаїмно ослаблює, бо коли воно в части й орґанізоване, то належить до ріжних орґанізацій, які себе взаїмно поборюють, або які по своїй суті є ворожими селянству. Скільки наших селян належить до орґанізації комуністичних прислужників, які проповідують знищення родинного життя і перетворення наших селян у наймитів на комуністичних фільварках, хоч зубами відгризалисьби від таких порядків, колиб їх самих хотів хто у них втягнути. Хто в нас погодився би з таким ладом, який тепер заводять московські більшовики на Вел. Україні, а проте наші селяне є в орґанізації сельробів, які похвалюють той лад і стремлять до нього. Такі селяне просто власними руками копають для себе яму.

Але візьмім такий випадок: Недавно їздив по Збаращині наш орґанізатор селянин Скаскін. Всі селяне вповні погоджувалися з ним на всіх нарадах, де спільно розглядалось тяжке становище нашого селянства. Йшло про те, щоби вияснити причини того становища і найти способи, як з нього вийти. А на це появляється в „Гром. Голосі" стаття, під яку дав підпис також селянин, яка намагається розбити орґанізаційні змагання селян Збаращини. Як розбити? Неправдою, від якої самому тому селянинові соромно і він втікав з віча, де довелось стати око в око з людьми, які могли ствердити його неправду.

Є це окремий випадок, але коли вглянемо в боротьбу проти Українського Нац. Дем. Обєднання з ріжних боків, і зокрема з боку радикалів, то скільки таких випадків назбірається? Вся боротьба проти нас побудована на таких випадках, а сприяють їй самі селяне, не розуміючи свого власного інтересу.

Над цим дуже треба задуматися нашим селянам. Бо їх роля є далеко більша від ролі селян інших народів. Адже селяне у нас — це властиво весь наш нарід! Тому в їхніх руках є доля їх власна, але й доля цілого нашого народу. Селянство цілого світу усвідомило собі, що його доля у його власних руках і орґанізується та обєднується у своїх селянських партіях, так, як робітники гуртуються у робітничих а буржуазія у своїх буржуазних партіях, щоби справді бути паном своєї долі. Наше селянство розуміючи, що воно є властиво нашим народом — мусить гуртуватись і обєднуватись у своїй одній національній партії, якою є Українське Національно-Демократичне Обєднання. Наше селянство не сміє оставатись ззаду.

Не видати поправи.

Про страшну господарську скруту в Польщі пишеться і говориться так багато, що воно не робить вже на нікого враження. Люди привикли вже до своєї біди. Всюди брак гроша, векслеві протести, банкроцтва, ліцитації, всюди нужда, голод, матеріяльна руїна, особливо по селах. Фабрики припинюють роботу, число безробітних росте, а еміґрувати нема куди, бо всюди границі заперті. Який застій в промислі, видко з того, що товаровий рух на залізницях упав до половини. Давнійшими роками чулось нарікання на брак залізничих ваґонів. Тепер половина тих ваґонів, що було, стоїть пуста по залізничих стаціях, бо нема що возити. Наслідком того залізнича управа припинила товаровий рух на половину.

І серед такого катастрофального положення роздався в останньому часі голос міністра скарбу Матушевського, що загальна господарська скрута в державі вже кінчиться і зачинається зворот до кращого. На основі чого він так міркує, годі збагнути, бо ніде не видати якоїсь поправи. Хто живе великопанським міським життям, товчеться самоходами, вживає світа, тому здається, що в цілій Польщі панує „радосць жиця". А тимчасом бідне працююче населення, а такого є 90 проц., дуситься серед скрутних господарських обставин і не може прямо дихати.

Не видати тої поправи по селах, де хліборобство наслідком спадку цін на збіже втратило сотки міліонів золотих, а не меншу страту поносить від спадку цін на худобу. Вправді заповідається цього літа гарний урожай, але потіха для селян з того не велика, бо ціни на хліборобські продукти впадуть ще низше і як хто скористає, то тільки мешканці міст. Покликуватись на те, що хліборобська скрута є також по інших державах, за мало, бо всюди за границею положення хліборобів краще. Якби хлібороби в Польщі могли діставати такі ціни, які дістають хлібороби чеські, німецькі чи інші, вони булиби щасливі.

Головною причиною лиха є господарська політика держави і від направи цеї політики можна надіятися поправи господарських відносин. Але як доси, тої поправи не видати. Для українського хліборобства зокрема ратунок ще й в господарській орґанізації та в кооперації, але про це иншим разом.

——o——

Сельроби на Ковельщині.

Ковельський повіт своїм простором мало що менший від тернопільського воєвідства. Щоби такий великий простір з майже 200.000 населенням опанувати, необхідний меткий повітовий центр. А такого Ковельщина не має.

Досі на Ковельщині поза сельробами і реґіоналістами не вела організаційної праці ніяка політична партія. Сельробівські махери зручно використовували ситуацію в повіті і засипували села своєю пресою, посилаючи її на всі пильно збирані адреси, творили по селах свої ячейки, примазувалися до кожного орґанізаційного почину на місцях, стараючись захопити в обсяг своїх впливів зокрема актив молоді. По селах і містечках Ковельщини актив молоді самотужки основував читальні „Просвіти" (в них йшли виклади, збірні читання, аматорські вистави і т. п.), основував кооперативи, поборюючи нечувані перешкоди. Ці молоді діячі по селах і містечках Ковельщини здебільша національно настроєні і для них є чужою сельробівська ідеольоґія. Але досі не було кому їх обєднати, надаючи їхній праці тверду національну лінію, виразний національний напрям. Як „опікуни" їхньої праці накинулися сельробівські махери, записуючи на свій політичний рахунок їхню муравлину працю. Сільські та містечкові діячі Ковельщини, не маючи нізвідки опори, мусіли числитися зі своєю публикою, яку обробляла сельробівська преса та сельробівські аґенти.

Сельробівські махери не трактували серіозно просвітянської чи то кооперативної праці. Влазили тільки туди, де вже щонебудь було зроблене, стараючись накинути свій політичний ярлик, основуючи свої ячейки. І замітне, що завжди час від часу поліція діставала в свої руки якісь їхні списки членів. На основі таких списків поліція переводила арештування, а вслід за цим відбувалися масові процеси. В тюрму та на лаву обвинувачених попадали звичайно Богу духа винні молоді люде, що на ділі нічого спільного не мали зі сельробівською ідеольоґією. А пересидівшись невинно в тюрмі, менше вироблений елемент з отих неповинних жертв сельробівської провокації попадав під повний вплив зручних аґітаторів. Останнім разом масові арештування на Ковельщині відбулися цього року перед Великодними Святами. Арештовано понад 300 молодих людей, з яких понад 100 сидить в тюрмі й досі. Таким чином витворюється сельробівських мучеників. До тюрми ці молоді люде нічого, або мало що мають спільного з сельробівством. Щойно після тюрми робляться вони податним матеріялом для обробнювання сельробівських аґітаторів.

Ковельська інтеліґенція здає собі дуже добре справу з того, яку ролю відіграли сельроби підчас нагінки на „Просвіту", знає, що вони дали владі притоку до закриття цеї заслуженої установи, а всеж не витягнула якнайдальше йдучих висновків і досі нічого не зробила, щоби орґанізовано протиставитись розкладовій роботі сельробів. Та це було їй досі і не по силі, бо вона була розбита і розсварена.

Національно настроєні кола Ковельщини привязують велику вагу до тіснішого зацікавлення Волиню з боку Укр. Пар. Репрезентації. Сподіються, що вічевий рух, який започаткували тут посли і сенатори У. П. Репрезентації, тісніще звяже Волинь з центральними львівськими установами і дасть товчок до ліквідації на Волині нещасного безпартійництва тутешньої інтелігенції, яке так хитро використовували сельроби.

Що діється на Рад. Україні.

Більшовики скомунізували за багато землі і вкінці побачили, що не мають її ким обробити. Наслідком опору села більшовики мусіли відступити і тепер вже примусової колективізації нема. Хто хоче, може з СОЗУ (спільна обрібка землі) виступити і провадити індівідуальну господарку. Господарі з того скористали і прим. в селі Чорнокожинці виступило з СОЗУ 70 господарів, а в Шестівці 47. Але помічники Сільради (чекісти) таких господарів дуже переслідують. Хай на подвірю такого господаря найдеться якась нечистість, зараз стягають з нього 5 карбованців кари. Якщо господар не має грошей, забірають у нього подушки, зодяг, тощо. На відступників від СОЗУ находять часто нічні ревізії. Село цим страшно переполохане. Між іншим з хат усунено печі і дозволено будувати лише огрівальні печі. Більшовики конче хочуть, щоби всі селяне їли з одного казана, по військовому. Селяне лише чекають нагоди, щоби розправитися зі своїми гнобителями.

Людям вільно вже ходити до церкви і спроваджувати собі (зараз за кордоном) з Камянця священика. Але в часі богослужения діються страшні річи. Буває, що перед вівтарем править священик богослуження, а десь з боку, або біля дверий підплачені і підпоєні хлопці й дівчата при музиці виспівують і витанцьовують.

Дітей відлюють від родичів і старших, кажучи, що вони обманці, бо перед дітьми закривають правду. Виходить, що найбільшими ворогами молоді є їх батьки і родини. Коли батько або мати щонебудь скаже своїй дитині, то ця зараз біжить до свого виховника зі скаргою і батьків карають.

До половини 1929 р. аматорські гуртки по селах могли ставити такі штуки, які вони хотіли, й це вони робили. Грали часто „Про що тирса шелестіла", „За батька" і т. п. Але тепер такі штуки заборонено грати. Можна грати лише річи, що вийшли спід комуністичного пера, а які висміюють український національний рух. Селяне цього бридяться і тому від половини 1929 р. не ставлять по селах жадних вистав.

На орґанізаційному фронті.

САМБІРЩИНА. 28. травня ц. р. відбулася велика нарада Укр. Нац. Дем. Обєднання в Самборі. Зїхалися делеґати з цілого повіту, навіть з найдальше положених сіл. Нарадою проводив о. Єнс з Торчанович. Про політичне становище нашого народу і про самоуправні справи говорив о. сенатор Татомир. Про орґанізацію повіту говорив селянин з Бикова Тарнавський Гілярій, а про партійну працю в повіті реферував адвокат д-р Білинський. Нарада пройшла дуже поважно і річево. При кінці наради винесено рішучий протест проти переслідування на Великій Україні. — 29. травня відбулися віча у Викоті і Пяновичах. Реферував о. сенатор Татомир. Оба віча були дуже чисельні. Між іншим винесено на тих вічах протест проти переслідування на Великій Україні.

БРІДЩИНА. 29. травня ц. р. відбулося окружне віче в Гаях Дітковецьких. Був це празничний день і народу біля церкви зібралося понад 2.000. Крім місцевих були селяне з Гаїв Леватинських (Волинь), Гаїв Старобрідських, Дітковець, Суховолі і Бучини. Промовляли сенатор Кузьмин і посол Вислоцький. Зібрані на вічу одноголосно ухвалили довіря для Укр. Нац. Дем. Обєднання і Укр. Парл. Репрезентації.

СТ. САМБІРЩИНА. Дня 13. м. м. була в Ст. Самборі анкета кооператив з повіту. Зібралися дредставники всіх кооператив. Предметом нарад було отворення в Старому Самборі кооперативної складниці. Кооперативні справи реферував член Управи К. О. К. в Самборі п. Миханцьо. На анкеті був присутний і подав свої замітки інспектор Ревізійного Союзу п. Стернюк. Речником ворогів української кооперації виступив на анкеті відомий сельробівський аґітатор Герич з Лінини великої. Представляючи себе делеґатом кооптативи в Лініні вел., заявився проти обєднання кооперації в Старосамбірщині, проти кооперативної складниці і вкінці проти цілої української кооперації в Галичині. Це так обурило присутніх представників кооперації, що на внесення одного з них одноголосно рішено виключити Герича з числа присутніх. Бачучи грізну поставу зібраних, цей сельробівський аґітатор спішно вийшов з салі нарад. Незабаром явилися на анкеті члени управи кооперативи в Лініні вел., які спізнилися на нараду і заявили, що Ґерич не мав ніякого мандату заступати на анкеті кооперативу і зі свого боку заявилися без застережень за рішенням анкети обєднатися в ОСК в Самборі та до 15. червня зложити свої уділи і з першого липня відкрити в Старому Самборі складницю.

Дня 18. травня відбулися загальні збори кооперативи в Бусовиську. На збори втиснувся поліційний агінт Гіль і своїм провокаційним поведенням хотів допровадити до розбиття зборів. Голова зборів о. сенатор Татомир не дав себе спровокувати, напятнував некультурне поведення агента і зажадав, щоби він негайно вийшов зі салі. У цій справі інтервеніював о. сен. Татомир в команді поліції і агента Гіля за його поведення мали покарати. — Дня 25.травня відбулася кооперативна нарада в Луцьку горішньому.

Тріюмф великої ідеї.

Хто був минулої неділі, 1. червня ц. р. на святі української молоді у Львові, мав нагоду побачити й зрозуміти, що таке „Рідна Школа". Величавий живий образ рідного шкільництва, створеного працею й жертвенністю всего народу, пересуваєся на протязі двох годин перед очима масової публики і доставив їй стільки радісних вражінь, як ніяке інше сучасне видовище.

На просторій зеленій площі Сокола-Батька, в окруженню зелених дерев, в золотих промінях весняного сонця виступило коло двох тисяч найкращого цвіту українського народу, почавши від кількалітних дітей, що ледви ходити вміли, а скінчивши на дорослих дівчатах і хлопцях з вищих кляс, при чому жіночий пол переважав. Доставили їх кільканайцять захоронок і кільканайцять шкіл зі Львова та школи з Коломиї, Чорткова, Золочева, Рогатина, Станиславова, Стрия і Самбора, школи всенародні, семинарії, ґімназії, торговельні та промислові. Все те під одною управою „Рідної Школи". Як пестрі ріжнобарвні цвіти на розкішній леваді миґтіли масовими оборотами пишні ряди, що під такт музики виконували справно руханкові ритмічні вправи, змагання і хороводи, гри і забави. Дівчата переважно в народних строях, хлопці в руханкових одягах.

На все те гляділи з захопленням непроглядні маси публики, найменше 8 тисяч осіб, зі Львова і з краю. Українське громадянство дало доказ, що високо цінить рідне шкільництво як найміцнійшу запоруку відродження народу і тому свято української молоді зачинає бути вже всенародним святом.

Одним із моментів, що причинились відразу до піднесення настрою зібраних аж до щирого одушевлення, була поява митрополита Шептицького в товаристві епископа Будки, о. митрата Базюка і членів капітули. Митрополит приїхав самоходом аж на площу і публика витала гучними оплесками великого добродія української молоді. І як тільки самохід митрополита припинився, передефілювали перед ним довгі ряди найменших, що з прапором на переді і з цвітами в руках виголошували сердечно: „Слава українському владиці!" Після третьої точки програми митрополит відїхав.

Вражіння із сьогорічного свята української молоді могутні. „Рідна Школа", що його улаштувала, може тріюмфувати, осягнувши великий успіх, не тільки моральний, але й матеріяльний. Під впливом цих вражінь ідея виховання молодого покоління в рідній школі вкорінилась в душу українського громадянства ще глибше. Вона й спонукає його до ще більшої жертвенности на „Рідну Школу" та до дальшої розбудови рідного шкільництва.

Вісти з Рідної „Школи".

З кінцем минулого року розіслала „Рідна Школа" свій стінний календар на 1930 р. на адреси своїх Кружків, Повітових Союзів Кооператив та деяких діячів. Тому, що з кінцем травня ц. р. замикається рахунок календаря, просимо всіх тих, що ще не вирівнали належности за нього, зробити це негайно, пересилаючи належитість чеком зі зазначенням „календар".

З наближенням шкільних ферій, коли відпадуть мізерні шкільні оплати, „Рідна Школа" находиться в незвичайно прикрих грошевих умовах з огляду на зобовязання супроти свого учительства. На той час треба заздалегідь подбати про бодай частинне покриття грошевого запотребування Кружків та Головної Управи. До певної міри можна це зробити уладженням народних забав (фестинів) на дохід „Рідної Школи", де такі забави в звичаю. Звертаємо на це увагу не тільки Кружків „Рідної Школи", але й інших прихильних „Рідній Школі" установ та громадян.

Головна Управа.

—o—

В адміністраційній дорозі.

На основі статистичних звітів, які вислали воєвідства до міністерства внутрішних справ, стверджено, що в цілій Польщі в часі від 1. жовтня 1928 р. до 1. жовтня 1929 р. адміністраційна влада наложила на населення поверх мільйон кар. Серед тих кар на першім місці стоять кари за санітарні переступства (переважно за виходки), на другім за нешанування дорогових приписів. З того бачимо, що ті кари постигли переважно мешканців сіл. А що в Польщі живе кругло 30 міліонів людей, то що 30-ий чоловік був укараний в адміністраційній дорозі.

По широкому світі.

НА ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКІЙ ГРАНИЦІ сталася подія, що причинилась до дальшого загострення взаємин між обома сусідними державами. Коло Опалениці в поморському воєвідстві німці вхопили двох старшин польської граничної сторожі і потягли на німецьку вартівню. Тут прийшло до стрілянини, наслідком якої один із захоплених підкомісар Лiськевич умер у шпиталі. Другого, комісаря Беджинського німці запроторили до вязниці. Справа наробила великого шуму, бо обі сторони представляють справу інакше, спихаючи вину одна на другу. Польський уряд запротестував у німецькому уряді проти нарушення границі і вніс скаргу до Союза народів. Справу має покищо розслідити мішана польсько-німецька комісія.

ІТАЛІЯ ХОЧЕ ВІЙНИ. Вже недавна морська конференція в Льондоні виявила велику ворожнечу між Італією і Францією. Італія хоче за всяку ціну мати таку саму воєнну фльоту, як Франція і не зважаючи на протести інших держав, будує горячково нові воєнні кораблі. Свою роботу пояснює тим, що вона переладнена, потребує кольоній, куди спрямувалаби свою еміґрацію. Нема сумніву, що ті кольонії вона хоче відобрати від Франції і то в північній Африці. Крім того хотілаб загарбати Дальматію від Югославії та напів самостійну Альбанію. Значить, Італія ладить війну на два боки: з Францією і Югославією. В тій цілі оглядається за союзниками. Італійський диктатор Мусоліні хоче створити союз з Італії, Німеччини, Австрії, Угорщини та Румунії і вже тепер виголошує в ріжних містах дуже воєвничі промови, в яких заявляє, що Італія мусить бути одною з перших держав на світі. Ці промови викликують велике вражіння в цілому світі, а французькі ґазети пишуть, що вони є звернені проти Франції та що над Европою зависла гроза війни.

НОВИЙ ПРОЦЕС В ХАРКОВІ. Дня 1. червня в Харкові зачався процес протибольшевицької орґанізації, до якої належали фахові інжініри й аґрономи, що займали вищі становища в більшовицьких урядах на Україні. Орґанізація мала відділи в ріжних містах України. Метою орґанізації було поборювати колективізацію хліборобства та піддержувати всякими засобами приватні господарства. Акт обвинувачення каже, що найважнішою точкою програми орґанізації було протиставити селянство міському пролетаріятови та комуністичній партії. Комунізм можна знищити, на думку орґанізації, не слабою буржуазією, а дрібним селянством, що сильно звязане з індивідуальною психолоґією. Декотрі члени орґанізації для замаскування своєї діяльности належали рівночасно до комуністичної пратії.

Допоможіть жертвам повені!

В обличу катастрофи повені, що навістила Покуття, створено в Коломиї Комітет Допомоги жертвам повені в такому складі: голова о. дек. А. Русин, містоголова сен. О. Кисілевська, скарбник І. Пашкевич, секретар Д. Бойчук, члени: Е. Ґонтова, Дмитро Паліїв, Юра Чукур, Мих. Ганущак і Дмитро Мочернюк.

З рамени Комітету виїхав посол Паліїв здовш Прута оглянути знищені села. Скликано також нараду всіх заінтересованих сіл для спільної акції в справі реґуляції Прута.

Поможіть у горю!

Нещасне Покуття знов навістила катастрофа повені. Десятки родин остало без даху над головою, а сотням вода забрала або замулила їх поле.

До Вас, українські громадяни, звертаємося з горячою просьбою: Поможіть нам укоїти перший біль нещасних жертв повені! Зеднайтеся усі довкруги тих нещасливців, не дайте пропасти своїм ближнім! Зложіть хоч дрібну жертву, але всі!

Гроші просимо посилати на адресу: **Коломия, Покутський Союз, Жертвам повені.**

За Покутський Союз Допомоги Жертвам Повені: **о. дек. Русин**, голова, **сенат. Кисілевська**, містоголова, **І. Пашкевич**, скарбник, **Д. Бойчук**, секретар.

Сумне явище.

На основі судових звітів обчислено, що минулого року до судів у Польщі вплинуло півтора міліона карних справ. Коли зважимо, що Польща має 30 міліонів мешканців, то що 20-ий мешканець має карну справу. На ділі воно ще гірше, бо від 30 міліонів треба відчислити дітей. Отже сміло можна приняти, що що 15-ий горожанин має карну справу. Явище справді сумне.

—o—

Господарська нарада.

У Львові відбулась 24. травня ц. р. нарада „Сільського Господаря“, в якій взяли участь наші посли, представники осередних установ і хлібороби. На початку наради посол Остап Луцький виголосив реферат про українське село під теперішню хвилю, представивши тяжкі господарські відносини нашого села та способи, як з цього нашим хліборобам вийти. Головним ліком на господарську скруту повинно стати орґанізування сільсько-господарських кооператив (млини, мясарні, перерібка льну і конопель, пекарні і т. д.) та перехід на рентовніші галузі господарства (молочарство, беконярство, городництво, промислові ростини). В цьому провід вестиме наша кооперація (Центросоюз і інші) та „Сільський Господар“, що має обеднати широкі хліборобські маси. По рефераті вивязалась цікава дискусія, в якій брали участь наші економісти й хлібороби, а вона висвітлила чимало справ, цікавих для нашого села.

Такі наради потрібні в нас частіше і то не тільки у Львові, але й в головніших осередках наших земель. Може „Сільський Господар“ разом з повітовими кооперативними осередками уладить такі пожиточні наради в краю.

—o—

Репресії в Бориславщині.

В ночи з 23. на 24. травня ц. р. перевела державна поліція масові ревізії серед українських громадян в Тустановичах, пов. Дрогобич, мабуть у звязку з киненням бомби до польського „Сокола“ в Бориславі. Ревідовано мешкання старших і молодших громадян, а також читальню „Просвіти“, кооперативу, „Сокіл“ і пласт. Наслідком ревізії арештовано вісім осіб, однак після переслухання в Бориславі шість осіб випущено, тільки двох арештованих: Миколу Сеніва й гімназиста Михайла Гнатова відставлено до Дрогобича, а звідси до слідчої вязниці в Самборі.

Для українських установ поліція видала притім такі зарядження: не вільно співати „Ще не вмерла Україна“ і „Не пора“, всі товариства мають повідомити поліцію про засідання своїх виділів, сходини чи збори, всякі афіші мають бути в українській і польській мові, а читальні „Просвіти“ приказано замазати на вивісці тризуб.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол Вол. Целевич.

Зміна назви громади.

Дуже часто влада старається змінити українську назву громади на польську. Щоби охоронити громади перед самовільною зміною назв, подаю до загального відома, що громада може змінити свою назву лише на основі ухвали громадської ради. Без ухвали громадської ради навіть міністер внутрішних справ не має права змінити назви громад. Колиби громада старалася про зміну своєї назви, то громадська рада має ухвалити на свойому засіданні зміну назви і внести в тій справі прохання до староства, яке має переслати це прохання в службовій дорозі міністрови внутрішних справ, який оконечно вирішує справу.

Чи кожний коваль має право кути коні?

На основі розпорядку Президента Річипосполитої з дня 22-го березня 1928. р. тільки цей коваль має право займатися куттям коней, хто був учасником курсу куття коней і здав кінцевий іспит. Хто не маючи відповідних кваліфікацій займавбися куттям коней, може бути на основі арт. 5. в горі наведеного розпорядку покараний гривною до 500 зол., або арештом до 14 днів.

НОВИНКИ.

— За права української мови. Адміністраційна влада карала доси українських священиків, що переписувались з нею в справі метрик по українськи. Три священики: о. Матковський з Босир, о. Лончина зі Львова і о. Кушкевич з Янова відкликались від вимиреної їм кари до Найвишого Суду у Варшаві. На розправі дня 24. травня Найвиший Суд звільнив їх від кари і рішив, що українські пароххи мають право переписуватися з державними та іншими властями в українській мові.

— Арештування в Дубні. 22. травня ц. р. відбулося велике віче в селі Дубляни повіт Дубно. Це був день відпустовий і на площі біля церкви зібралася непроглядна маса людей. На вічу промовляв посол Вислоцький. Під кінець віча поліція розвязала його й арештувала секретаря Повітового Комітету УНДО в Дубні п. Маринюка, якого автом відставлено до тюрми в Дубні. Хоч на вічу був повний спокій, то п. Маринюкови закидують, що нібито він бунтував нарід проти поліції.

— Осторога для селян Стрийщини. По стрийському повіті вештається якийсь секретар невідомої селянсько-робітничої орґанізації і заохочує людей вписуватись до своєї орґанізації з членською вкладкою 6 зол. і вписовим 1 зол. Записуючи людей, обіцює їм, що хто буде належати до орґанізації, то буде мати поміч в обороні проти визискування господарів і робітників з боку панів і жидів. Остерігається селян перед такими орґанізаторами, бо по наших селах в останніх часах товчеться дуже богато ріжних обманців, які видурюють у наших селян останній гріш.

— Неважні 5-золотівки. Міністерство скарбу пригадує, що 5-золотові банкноти з датою 25. жовтня 1926 р. виходять з обігу з кінцем червня ц. р. і ніхто не обовязаний їх приймати як гроші. Тільки скарбові каси і відділи Банку Польського будуть вимінювати їх на срібні 5-золотівки один рік довше.

— Огні. В селі Мостисках пов. Калуш погоріло 6. господарів. Огонь був підложений. У Вороблячині пов. Рава Руська діти, бавлячись сірниками, підпалили хату Павла Луциівера. При сильному вітрі огонь поширився швидко і знищив будинки чотирох господарів. Ратунок був слабий, тому що половина села була на відпусті в сусіднім Смільні.

— Обкрадають уряди. До повітового суду в Рожнітові пов. Долина вломилися злодії й вкрали часть актів а решту розкинули. В Добровіді пов. Коломия був влом до почтового уряду. Злодії забрали підручну касу, але крім поручених листів і щадничих книжочок не знайшли ніякої готівки.

— Смерть під трамваєм. У Львові на Краківській площі трамваєвий віз переїхав на смерть 76-літнього Мейлеха Розмана, гандляра содовою водою.

— Чоловік, що перемінився в жінку. В однім шпитали у Варшаві лічився якийсь Ян Г., людина, про яку годі було сказати, чи він мужчина чи жінка. Аж нараз почало з ним творитись таке, що він став дійсною жінкою. Його випустили зі шпиталю, але бідолашний не знав тепер, що зі собою робити та як вбиратись: дальше в сподні чи в спідницю? Лікарі взяли його назад до шпиталю а тимчасом внесли подання до влади, щоби позволила йому змінити пол і імя. Влада на це згодилась і Яна Г. записали до метрикальної книги як Яніну Г., а що вона була бідна, справили її на публичний кошт всі строї, від черевиків до капелюха, а навіть ручну торбинку, яку носять пані, і випустили на світ.

— Гадюки у Варшаві. В городі біля соймового будинку появились гадюки, з яких одна дісталась до соймової салі. Також в Саському городі найшли одну гадюку.

— Смерть від алькоголю. В селі Людині пов. Володимир випили на весіллю у господаря Антона Кучея кілька фляшок спірітусу до палення, заправленого соком. Наслідки були страшні. Господар дому Кучей і троє гостей вмерло на місци, а 9 осіб, між ними молодята, борються зі смертю. От до чого допроводить нещасне лакімство на алькоголь.

— Самовбийство в суді. На військовім цвинтарі в Станиславові підрізав собі бритвою горло судья окружного суду Олекса Ткачук. При ньому найшли картку, в якій просив, щоби поховали його на тім самім місци.

— Висаджують церкви. Більшовики висадили в повітря собор св. Николая в Харкові, що належав до української незалежної церкви. Незабаром мають знищити в цей спосіб ще одну церкву.

— Чиї вуха? З потягу під Варшавою хтось викинув пакет, в якім було 13 пар людських вух. Кому їх відрізано, покищи загадка. Слідчий уряд звернувся до лікарських заведень при всіх польських університетах, чи звідтам ці вуха не пропали, але покищо нема відповіди.

— Небезпечне щіплення. В німецькім місті Любеці вмерло 22 дітей наслідком щіплення проти сухіт. Сировиця була нечиста.

— Баль у церкві. Київські безбожники з нагоди 1. травня приймали 600 московських безбожників великою протирелігійною парадою, яка закінчилася балем у соборі св. Володимира.

— Велику фабрику фальшивих грошей викрила американська поліція на передмістю Бруклін. Сконфісковано гроші в сумі мiльона долярів. Фабрика, що виробляла монети і банкноти, мала знамениті машинові урядження і могла випродукувати 50.000 фальшивих долярів за годину.

— Свято поляглих у Вівсю. Комітет для вшанування памяти поляглих у Вівсю пов. Підгайці повідомляє окружне громадянство, що в понеділок Зелених Свят, 9. ц. м. в год. 10. ранком у Вівсю на пропамятній могилі УУС. відбудеться Служба Божа з панахидою і проповідю. Громадянство краю просимо до співучасти, а доооколичних оо. парохів до паломництва з процесіями. Всі культурно-освітні товариства являться з вінками. — Комітет.

Майно „Просвіти“ в Угерцях Винявських.

Комунікат Головного Виділу Т-ва „Просвіта“ про рішення Мирового Суду.

Деякі українські часописи, а за ними й польська преса поширювали довший час вістку, що Т-во „Просвіта“ потерпіло великі втрати через нібито неправильну господарку адміністратора-політтеємця маєтности „Просвіти“ в Угерцях винявських, п. Антона Гапяка.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта“ не спростовував тоді цих вісток тому, що і Ревізійна Комісія Т-ва піднесла проти п. Гапяка заміти не тільки провиненого недодержування договору, але й зловживання на шкоду Т-ва. З уваги на ці заміти Ревізійної Комісії і з огляду на те, що п. Гапяк, чуючися пошкодованим на чести, зрезигнував з дальшого найму-поліття, Головний Виділ згідно з постановою заключеного з п. Гапяком контракту передав справу обопільного розрахунку і вияснення цих замітів мировому судова, до якого ввійшли від „Просвіти“ емер. през. апеляційного суду п. Модест Каратницький, від п. Гапяка радник Дир. Почт п. інж. Юліян Мудрак, а як надсудля адвокат і емер. Директор „Дністра“ п. д-р Стефан Федак.

На основі актів Т-ва „Просвіта“, переслухання свідків і сторін та оглядин на місці в Угерцях винявських мирові судді не лише стверджили, що ніодин з піднесених проти п. Гапяка замітів не є стійний, але оцінюючи цілу його діяльність як адміністратора політтеємця маєтности Угерці винявські, в обоснованні до свойого присуду, **висловили переконання, що п. Гапяк Товариству „Просвіта“ добре заслужився.**

Тут належить зазначити, що Головний Виділ віддав цю маєтність п. Гапякови на час від 1. квітня 1920 по 31. березня 1932 р. в адміністрацію-поліття з тим, що п. Гапяк замісць платити чинш приняв на себе обовязок побудувати означені в договорі нові будинки, направити старий мешкальний будинок і старі господарські будинки, направити старий мешкальний будинок і старі господарські будинки та закупити і віддати Т-ву при кінці поліття живий і мертвий інвентар в приписаній договором кількости.

„Всім є відомі — мотивує мировий суд — незвичайні трудноші, з якими треба було боротися усім власникам менших і більших рільних господарств знищених війною, а які спричинили обезцінення гроша наслідком девальвації, брак довготермінового кредиту, дороженча будівельного матеріялу і будівельного робітника, зріст коштів управи ріллі і через те, а пізніще також наслідком спадку цін збіжа, зменшення приходу з рільних господарств більшого розміру, котрі як такі не були вже тільки варстатом праці хлібороба робітника“.

„Мимо цих невідрадних обставин — висказується далі мировий суд — п. Гапяк, обнявши майже руїну, без визначної кредитової і матеріяльної підмоги зремонтував основно старі будинки, поставив мурований шпихлір стодолу, шопу, хлівник, дімок для садівника, керницю, відновив стайню, поширив її добудівками і дав довкола цілого фільварку 800 м. трівкої сітковоі або з кільчастого дроту обгорожі, усе коштом десятилітних відсипів збіжа кругло 40.000 зл. Довів фільварок до такого ладу, до якого, як поучує досвід, багато власників при далеко визначніщих средствах не змогли довести, хоч вели відбудову у власнім заряді і для себе. Нині вигляд фільварку дуже приличний, будинки і живий та мертвий інвентар зовсім вистарчаючі до ведення правильної господарки, а Товариство „Просвіта“ дістає ще даром у поставлених надобовязково будівлях і обгорожі звиш 10.000 золотих“.

Отсей вислід мирового суду подаємо до загального відома, щоби господарку в Угерцях вин. представити у належнім світлі.

Нижче подаємо відпис присуду мирового суду, при чім зазначуємо, що подана в присуді квота 4534 зл. є уділенним п. Гапякоми кредитом і не має нічого спільного з адміністрацією політтям.

ЗА ГОЛОВНИЙ ВИДІЛ Т-ВА „ПРОСВІТА“ У ЛЬВОВІ:

М. Галущинський, голова. **Василь Мудрий**, секретар.

Мировий суд в особах д-ра Стефана Федака як зверхника, Модеста Каратницького, установленого Тгвом „Просвіта“ у Львові і Юліяна Мудрака, установленого п. Антоном Гапяком в Угерцях вин., покликаний записом на мировий суд з дати Львів, 1. березня 1930. р. до вирішення спірного розрахунку з приводу розвязання адміністрації-поліття маєтности Угерці вин. межи Т-вом „Просвіта“ як власником цьої маєтности, а п. Антоном Гапяком, як її адміністратором-політтеємцем, видав по переведенню з обидвома сторонами розправи слідуючий ПРИСУД: І. Пан Антін Гапяк винен до дня 31. грудня 1930. під загрозою екзекуції заплатити Т-ву „Просвіта“ у Львові, як повне вирівнання усіх взаємних домагань зі спірного мировому судови до вирішення переданого розрахунку з приводу розвязання договору адміністрації поліття маєтности Угерці вин. квоту 4.534 золотих з 10 проц. відсотрами від дня 1. березня 1930 до дня дійсної заплати. II. Кошти спору зносяться взаємно.

Львів, дня 10. травня 1930 р.

Модест Каратницький, д-р Стефан Федак,

З життя звірят.

Один учений звик був по довшій праці над книгами відриватися на хвилинку від роботи і проходжуватися з циґаром в устах по кімнаті. Вікно виходило на подвіря і учений, запалюючи циґаро, викидав звичайно туди сірнички.

Одного разу попала вона в сіть павука, що заснував собі павутину під вікном.

Як тільки павук побачив сірничку в своїй хаті, вибіг чим скорше зі свого кута, вхопив передними ніжками патичок і спустив його через віконце сіти на землю.

Вчений, видячи це, нароком почав кидати на павутину сірнички і за кожним разом дбайливий господар викидав зі своєї хати непрошеного гостя.

—о—

З господар. практики.

Як обходитися з пчолами.

Неодин має цікавість і охоту до пасічництва, але боїться пчоляного жала, не знає, як обходитися з пчолами. Таким початкуючим пасічникам хочу сказати кілька слів.

Наперед треба до пчіл привикнути а пчоли призвичаїти до себе. Першою річею є спокій і розвага. Всі рухи і всі роботи коло улиїв і в середині мусять відбуватися спокійно, без поспіху. А до цього треба привчитись. Щоби пчола не вжалила в лице, треба на голову вложити ситко. Привикати до пчіл треба в такім порядку. Наперед ставайте з боку очка, тихо і спокійно, і прчглядайтесь з віддалі двох, а дальше одного кроку їх праці. Поволи і встерігаючись неспокійних рухів, приближайтеся до очка чимраз більше, аж станете перед самим очком. Богато пчіл сяде на вас, інші будуть довкола бреніти, пробуючи зміркувати, що ви від них хочете. Як стріпнете тоді рукою або зробите якийсь наглий рух, то горе вам! Пчоли возьмуть вас за свого ворога. А як видержите спокійно, пчоли освояться з вами, не зроблять вам нічого. Колиж настрахаєтесь і кинетесь до втечі, то зами рушаться сотки, готові жалити де попаде.

Припустім, що ви набрали нарешті між пчолами відваги. Тоді приступіть до самого очка, сядьте коло него, положіть перед ним голі руки, а пчоли станутъ по них влазити в очко, ходити свобідно геть і назад. Вам буде приємно бачити, як вони на ваших руках чепуряться, одна другій наче розповідає про вас на ухо: чи ви боягуз, чи таки їх пан пасічник, що бажає їм добра. Хочби деяка й виняла жало, готова туй-туй вжалити в тремтячу руку, витримайте цю пробу, цей страх відважно. А хочби таки вжалила, то що? Цеж не страшна річ. Перетерпите і за пару хвиль біль щезне. Тільки не денервуйтеся, особливо стережіться тріпати руками або втікати. А не маєте відваги, то відступіть від улия незамітно, стійте як камінь і відступайте поволеньки. Так старайтеся набирати вправи доти, аж мине зовсім ваш страх, хочби пчоли роїлися довкола вас. Поволи привикнете до пчіл а пчоли привикнуть до вас і ледви звертати-муть увагу, що робите щось при улию.

При роботах в улию самім треба пчолу і постращити, щоб не кидалася нагло на вас, бороначи своєї праці. А щоби пострашить пчоли у хвилі, коли отвираєте улий, вистарчить підкурити димом. М. Бардега.

ДОПИСИ.

ПІДТЕМНЕ ПОВ. ЛЬВІВ. **Напад на читальню.** В ночи на 26. травня ц. р. вибив хтось всі вікна в читальні „Просвіта“, що міститься в домі господаря Стеф. Кошулинського. Хто приложив до цього діла руку, не трудно догадатись, коли зважити, що в селі майже половина мешканців це латиники, настроєні ворожо проти українців. Цей ворожий настрій загострився особливо з заложенням польської пожарної сторожі під управою лісничого Валіґурського. В день перед нападом на читальню сторожа робила свої вправи. В читальні не було тоді нічого, бо українська молодь пішла на фестин до Селиськ. Цікаве, що ані війт, який є латинник, не повідомив про цей факт органів безпечности, ані сама поліція, якої постерунок находиться в сусіднім Вовкові, не робила доси ніякого доходження, щоби викрити шкідників. Зате латинники сміються, що український читальні повибивано „очи“. Громадянин.

МЕЛЬНИЧНЕ ПОВ. ТУРКА. **Основання кооперативи.** В нашому селі, яке досі не мало ніякого товариства, повстала в дні 25. травня ц. р. споживча кооператива „Надія“. Зборами проводив нач. гром. І. Лоневський, про потребу орґанізації реферував д-р М. Кондрат з Турки. Присутні дуже зацікавилися справою і після промов пароха о. А. Левицького та кооперативного інструктора О. Сандовича з Турки масово вписалися до кооперативи, яка з огляду на добірний склад управи і надз. ради повинна розвинутися як найкраще! Дасть Біг, Мельничне, дотеперішнє пристановище хрунівства і кацапства, найдеться межи свідомими громадами! Свій.

Видає Спілка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.